

ROMAN DAROWSKI SJ

Wy sza Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna
«Ignatianum» w Krakowie

PAWEŁ SIWEK SJ

I. DZIEŁA. Ks. Paweł Siwek SJ nale y do najwybitniejszych filozofów polskich. Jest jednym z niewielu Polaków, którzy w dziedzinie filozofii i psychologii zdobyli uznanie i sław mi dzynarodow . Jest autorem 40 ksi ek w 7 j zykach, około 200 rozpraw i artykułów, głównie z zakresu filozofii i psychologii, 8 przekładów traktatów Arystotelesa i 4 dialogów Platona (wszystkie wraz z opracowaniami). Ponadto opublikował wiele krytycznych omówie , sprawozda i recenzji w ró nych czasopismach w kraju i za granic .

Ksi ki Siwka były przedmiotem wielu recenzji w ró nych czasopismach na całym wiecie. Rejestruj je odpowiednie bibliografie.

Siwek publikował w 7 j zykach: angielskim, francuskim, hiszpa skim, łaci skim, polskim, portugalskim i włoskim. Zaskakuje to, e ma adnej pracy w j zyku niemieckim.

A. Ksi ki. *L'âme et le corps d'après Spinoza (La psychophysique spinoziste)*. Paris 1930; *La psychophysique humaine d'après Aristote*. Préface de Jacques Chevalier. Paris 1930; *W pogoni za niesko czono ci . Konferencje apologetyczne*. Kraków 1930; 2. wyd.: Rzym 1972; *Konnorsreuth w wietle nauki i religii*. Kraków 1931; *Psychologia metaphysica*. Roma 1932; 7. editio: 1965; *Aristotelis De anima libri tres graece et latine*. Roma 1933; 3. editio: Roma 1957; *Metody bada zjawisk nadprzyrodzonych. Problem Konnersreuth*. Kraków 1933; *Spinoza et le panthéisme religieux*. Paris 1937, Préface de Jacques Maritain, 2e éd. Paris 1950; *W drówka dusz. Reinkarnacyjne utopie*. Kraków 1937; *Le problème du mal*. Rio de Janeiro 1942; *La réincarnation des esprits*. Rio de Janeiro 1942; *Em busca de Deus*. São Paulo 1944; *El problema del mal*. Buenos Aires 1945; *En busca de Dios*. Buenos Aires 1946; *A reencarnação dos espiritos*. São Paulo 1946; *La reencarnación de los espíritus*. Buenos Aires 1947; *Psychologia experimental*. São Paulo 1949; *Une stigmatisée de nos jours. Etude de psychologie religieuse*. Paris 1950; *The Philosophy of Evil*. New York 1951; *Au coeur du spinozisme*. Paris 1952; *The Enigma of Hereafter. The Re-incarnation of Souls*. New York 1952; *The Riddle of Konnersreuth. A Psychological and Religious Study*. Milwaukee 1953; to samo: Dublin 1954; *Psychologia experimentalis*. Torino 1958; *Experimental Psychology*. New York 1959; *Wieczowy paryskie*. Pozna 1960; 2. wyd. rozszerzone: Londyn 1965; *Les manuscrits grecs des "Parva natura-*

lia" d'Aristote. Préface de M. A. Mansion. Rome 1961; Aristotelis "Parva naturalia", graece et latine. Edidit, versione auxit, notis illustravit P. Siwek. Roma 1963; Eresie e superstizioni d'oggi. Roma 1963; Aristotelis tractatus "De anima" graece et latine. Edidit, versione latina auxit, commentario illustravit P. Siwek. Roma 1965; Le "De anima" d'Aristote dans les manuscrits grecs. Città del Vaticano 1965; Herejias y supersticiones de hoy. Barcelona 1965; Ewolucjonizm w wietle nauki. Londyn 1973; La conscience du libre arbitre. Rome 1976.

B. Wa niejsze artykuły. *Filozofia niemiecka w nowoczesnej myli polskiej „Przeł d Powszechny”, 41: 1924, t. 161, s. 155-168; wiadomo wolnej woli. „Przeł d Filozoficzny”, 37: 1934, s. 65-72; La conscience de la liberté. "Gregorianum", 16: 1935, s. 53-73; De instinctus natura, w: "Acta Pontificiae Academiae Romanae S. Thomae Aquinatis et Religionis Catholicae, Nova Series, 3: 1936, s. 350-358 ("Acta Congressus Thomistici Internationalis", Romae 1936); La structure logique de l'induction. "Gregorianum", 17: 1936, s. 224-253; Problem a valoris in philosophia S. Thomae et Cartesii. "Gregorianum", 18: 1937, s. 518-533; La théorie cartésienne du vide implique-t-elle le panthéisme? "Rivista di filosofia neoscholastica", Milano, 29: 1937, s. 753-759; Problem warto ci. „Przeł d Filozoficzny”, 41: 1938, s. 76-84; Transformismo antropológico. São Paulo 1945, s. 73; La substantialité de l'âme. I. Problème et méthode. "A Ordem", Rio de Janeiro, 25: 1945, n. 1, s. 6-17; 11; II. Preuves, ibidem, n. 2, s. 116-125; O optimismo do mundo em Leibniz e Malebranche. "Verbum", Rio de Janeiro, 3: 1946, s. 468-487; Le libre arbitre d'après Spinoza. "Revue philosophique de Louvain", 45: 1947, s. 339-354; L'existence de Dieu dans la philosophie de Spinoza. "Revue de l'Université d'Ottawa", 18: 1948, Section spéciale, s. 113-131, 170-183; Optimism in Philosophy. "The New Scholasticism", Washington, 22: 1948, s. 417-439; Pessimism in Philosophy, ibidem, 22: 1948, s. 249-297; Problem zła. „Przeł d Powszechny”, 65: 1948, t. 226, s. 288-301; Le raisonnement par analogie en psychologie. "Proceedings of the 12th Congress of Psychology", Edinburgh 1950, s. 114-125; Zwi zły zarys psychiatrii dla duszpasterzy. „Duszpasterz Polski za Granic”, 4: 1953, s. 12-23, 67-80; 5: 1954, s. 4-15; Evil, a Consequence of Sin. 'Revue de l'Université d'Ottawa", 25: 1955, Section spéciale, s. 26-52; How Pantheism Resolyes the Enigma of Evil. 'Laval Théologique et Philosophique, " 11: 1955, s. 213-221; The Problem of Evil in the Theory of Dualism. 'Laval Théologique et Philosophique", 11: 1955, s. 67-80; Spór o d no naturaln do widzenia Boga. „Roczniki Filozoficzne”, 4: 1954, Lublin 1955, s. 139-154; La clairvoyance parapsychique dans le systme d'Aristote. "Sophia", Padova, 29: 1961, s. 295- 311; Katolicycy filozofowie i psychologowie polscy za granic , 1939-1964. "Sacrum Poloniae Millennium", Roma, t. 11: 1965, s. 493-572;*

Comment le premier moteur meut l'univers? "Divinitas", Roma, 11: 1967, s. 377-392; *L'unité de l'organisme du point de vue philosophique*, w: *Akten des XIV. Internationalen Kongresses für Philosophie*. 2-9. September 1968, Wien 1968, I. Band, s. 627-634 oraz w: "Revista Portuguesa de Filosofia", Braga 25: 1969, s. 223-233; *Le Dieu d'Aristote dans les dialogues*. "Aquinas", Roma, 12: 1969, s. 11-46; *L'autenticité du Traité de l'âme d'Aristote. Théorie de Zurcher*. "Aquinas", 14: 1971, s. 62-102; *L'évolution de la psychologie d'Aristote. Théorie de Nuyens*, ibidem, s. 570-601; *Y a-t-il place pour le transformisme dans la philosophie de Saint Thomas d'Aquin?* "Aquinas", 18: 1974, s. 264-282; *Australopithecinae*. „Studia Pelpli skie”, Pelplin 1973, s. 85-92; *La sofferenza dal punto di vista filosofico*, w: *Sapienza della Croce oggi*. Atti del Congresso Intemazionale, Roma 13-18 ottobre 1975, vol. 3, Torino 1976, s. 47-53; *La connaissance intellectuelle de l'homme chez Aristote*. "Aquinas", 21: 1978, s. 359-381.

C. Przekłady wraz z opracowaniami. Arystoteles: *Krótkie rozprawy psychologiczno-biologiczne*. Warszawa 1971, wyd. 2: 1992 (Arystoteles: *Dzieła wszystkie*, t. 3 - dalej skrót: DW); Arystoteles: *O duszy*. Warszawa 1972, wyd. 2: 1988, wyd. 3: 1992, DW t. 3; Arystoteles: *(9 ruchu zwierz t. O poruszaniu si przestrzennym zwierz t.* Warszawa 1975, wyd. 2: 1993, DW t. 4; Arystoteles: *O cz ciach zwierz t.* Warszawa 1977, wyd. 2: 1992, DW t. 3; Arystoteles: *O rodzeniu si zwierz t.* Warszawa 1979, wyd. 2: 1993, DW t. 4; Arystoteles: *O niebie*. Warszawa 1980, wyd. 2: 1990, DW t. 2; Arystoteles: *Zoologia*. Warszawa, 1982, wyd. 2: 1992 DW t. 3; Platon: *Timajos, Kritias albo Atlantyck*. Warszawa 1986; Platon: *Gorgias, Menon*. Warszawa 1991.

Najpełniejszy zbiór ksi ek i artykułów (w nadbitkach i odbitkach) Siwka posiada w Polsce Biblioteka Wy szej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej «Ignatianum» w Krakowie (ul. Kopernika 26) oraz Archiwum Jezuitów w Krakowie (Mały Rynek 8), gdzie znajduje si tak e zbiór ponad 100 recenzji w ró nych j zykach na temat prac Siwka oraz wiele materiałów do jego biografii, m. in. obfita korespondencja.

II. OPRAWOWANIA. *Czy wiesz, kto to jest?* Pod ogóln redakcj S. Ło zy, Warszawa 1939, s. 668; *Rev. Paul Siwek, S. J.* (Self-portrait), w: *The Book of Catholic Authors*, ed. by W. Romig, Grosse Pointe, Mich. 1957, s. 272-279; „Rocznik Polonii” za 1. 1958-1959, s. 370; *Enciclopedia Italiana*. Appendice III, M-Z. Roma 1961, s. 757-758; *Dizionario Enciclopedico Italiano*. Roma 1963 s. 193 (E. Valentini); *Literatura polska na obczy nie, 1940-1960*. Pod red. T. Terleckiego. Londyn 1964, t. I, s. 457, 545, 560, 583-584, 586-587 (bibl.); *Katolicy filozofowie i psychologowie polscy za granic , 1939-1964, Sacrum Poloniae Millennium*, t. 11: Roma 1965, s. 534-340, 554-557;

Enciclopedia Filosofica, 2 ed., Firenze 1969, vol. 5, kol. 1422-1423; *Dictionary of International Biography*. London 1972, s. 1228 (tak e w nast pnych wydaniach); R. Zieli ski: *Długa, owocna praca*. „Za i Przeciw”, nr 47 (817) z 19 XI 1972, s. 9 (tak e zdj cie); R. Z.: *Drugi Jubileusz*. „Za i Przeciw”, nr 8 (831) z 25 II 1973, s. 9 (zdj cie); *Men of Achievment*. Cambridge 1974, vol. 1, s. 945 (foto); *Verbo - Enc. Luso-Brasileira de Cultura*, t. 17, Lisboa 1975, kol. 329-330; *Dizionario dei filosofi*. Firenze 1976, s. 1094; R. Darowski: *Ks. Paweł Siwek SJ*. „Znak”, 30: 1978, nr 12, s. 1541-8; R. Darowski: *Ks. Paweł Siwek SJ. Koleje ycia i spu cizna pisarska*. „Collectanea Theologica” 49: 1979, fasc. 1, s. 169-179; *Studia z historii filozofii. Ksi ga Pami tkowa z okazji 50-lecia pracy naukowej Ks. Profesora Pawła Siwka SJ*. Red. R. Darowski, Kraków 1980 (s. 1-26: fot., biografia i pełna bibliografia do r. 1980 = 181 pozycji); K. Szałata: *Uczony, którego zna cały wiat*. „Słowo Powszechne”, 1983, nr 16 z 22-24 I 1983, s. 8-9; *Duszpasterz Polski za Granic*, 37: 1986, nr 4 (161) s. 857-860 (A. Mruk: p. O. Paweł Siwek S. J. oraz telegram Jana Pawła II); „Dziennik Polski”, 1986, nr 122; „Nasze Sprawy” [miesi cznik wydawany w Krakowie, do u ytku wewn trznego jezuitów], 1986 nr 7, s. 133-136 (R. Darowski: biografia i reprodukcja telegramu Jana Pawła II); T. Rostworowski: *Wspomnienie o Ojcu Pawle Siwku SJ*. „Nasze Sprawy”, 1986, nr 9, s. 166-167; „Tygodnik Powszechny”, 1986, nr 30 z 27 VII 1986; „ycie Warszawy”, 1986, nr 134; T. Rostworowski: p. *Ks. Prof. Dr Paweł Siwek S. J.* „Rocznik Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczy nie”, R. 30: 1986/87, s. 19 (fot.); P. Rakowski: *Umiłowanie m dro ci. Ks. Paweł Siwek SJ*. „Katolik”, nr 9 z 1 III 1987, s. 5; T. Kwiatkowski: *Ks. Prof. Paweł Siwek (1893-1986)*. „ycie i My l”, 35: 1988, nr 1-2, s. 33-48; *Christliche Philosophie im katholischen Denken des 19. und 20. Jahrhunderts*, hrsg. von E. Coreth, Band 2. Graz 1988, s. 812; F. Paluszkiwicz: *Mały słownik jezuitów w Polsce*. Warszawa 1991, s. 232-233; J. W. Wo : *Pogadanki historyczne*. Kraków 1991, s. 195-199; Cz. Głombik: *Tomizm czasów nadziei*. Katowice 1994 (wielokrotnie); *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 8: Warszawa 1995, s. 529-534 (L. Grzebie ; bibliogr.); *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy, 1564-1995*. Kraków 1996, s. 619; R. Darowski: *Paul Siwek SJ (1893-1986), philosophe et psychologue*. „Forum Philosophicum”, 1: 1996, s. 279-284; *Polski Słownik Biograficzny*, t. 37, Warszawa 1996-1997, s. 602-604 (M. Paszkiewicz).

III. BIOGRAFIA. Dla opracowania biografii ks. Siwka podstawowe znaczenie i szczególnie warto posiadaj jego własne prace o charakterze bio-bibliograficznym. S to: autobiografia w j zyku angielskim z r. 1957: *Self-portrait* (zob. wy ej), opracowanie zamieszczone w artykule pt. *Katolicki filozofowie i psychologowie polscy za granic*, 1939-1964 z r. 1965,

a zwłaszcza pozycja pt.: *Z wiar przez ycie. Pami tniki Ks. Pawła Siwka SJ* (Rzym), 314 s. Jest to pami tnik doprowadzony do 1974 r., ze zdj ciami; maszynopis, egzemplarze znajduj si w Bibliotece Wy szej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej «Ignatianum» w Krakowie (ul. Kopernika 26), w Archiwum Jezuitów w Krakowie (Mały Rynek 8) oraz w niektórych bibliotekach w Polsce (KUL, Uniwersytet Kard. Stefana Wyszy skiego w Warszawie) i za granic (Rzym, Gregorianum).

Paweł Siwek urodził si dnia 21 I 1893 roku w Trojanowicach (parafia Giebułtów) k. Krakowa w rodzinie wielodzietnej. Był synem Pawła i Katarzyny Bujak z Giebułtowa. Od roku 1899 ucz szał do szkoły podstawowej w Trojanowicach, gdzie uko czył trzy klasy, czwart natomiast w szkole im. w. Floriana w Krakowie. Pocz wszy od pierwszej klasy gimnazjalnej przebywał w Małym Seminarium Ksi y Jezuitów w Krakowie i ucz szał do Gimnazjum w. Jacka. Po uko czeniu czterech klas, czyli tzw. gimnazjum ni szego, wst pił dnia 17 VII 1908 roku do Towarzystwa Jezusowego i w Starej Wsi k. Krosna odbył dwuletni nowicjat pod kierunkiem ks. Ludwika Cichonia. Ju jednak pod koniec nowicjatu, od marca 1910 roku do ko ca tego roku szkolnego, przerabiał pi t klas gimnazjum, a w roku nast pnym (1910/1911) klas szóst w prywatnym Gimnazjum Ksi y Jezuitów w Starej Wsi. W Kolegium Starowiejskim zło ył dnia 4 VI 1911 roku pierwsze luby zakonne, odło one prawie o rok ze wzgl dów zdrowotnych. Ostatnie dwie klasy gimnazjalne uko czył w Zakładzie Naukowo-Wychowawczym Ksi y Jezuitów w Chyrowie w województwie lwowskim i tam dnia 6 VI 1913 roku zdał egzamin dojrzało ci.

W latach 1913-1916 odbywał studia filozoficzne w Krakowskim Kolegium Jezuitów (I rok), nast pnie wskutek I wojny wiatowej w Gräfenbergu na l sku Opawskim (obecnie Jeseník w Czechach, II rok), a wreszcie w Nowym S czu (III rok). Jego profesorami byli m. in.: F. Klimke (historia filozofii), R. Malotta (kryteriologia i ontologia¹), W. Jankiewicz (kosmologia), E. Matzel (teologia naturalna). S. Krzy anowski (psychologia racjonalna) i S. Cisek (etyka). Obok przedmiotów filozofii systematycznej, które wykładano w j zyku łaci skim, program przewidywał przedmioty pomocnicze². Oficjalnymi podr cznikami były kursy filozofii wydane przez V. Remera i S. De Backera.

¹ Dnia 1 IV 1914 roku Siwek bronił w publicznej dyspacie kilku tez z zakresu ontologii. wiadczy o tym drukowany program dysput: *Tertia disputatio menstrua philosophorum die I. Aprilis A. D. 1914*. Cracoviae, Sumptibus Collegii Cracoviensis S. I., Typis Ephemeridis „Czas”, s. 1-4.

² Studia odbywały si według programu zatwierdzonego dla ówczesnej Prowincji Galicyjskiej Jezuitów przez generała zakonu Franciszka Wernza (zob. *Ordinatio studiorum Provinciae Galicianae Societatis Iesu*. Cracoviae 1911, s. 22-29).

W latach 1916-1918 Siwek uczył matematyki, fizyki i języka greckiego we wspomnianym poprzednio zakładzie w Chyrowie, a od listopada 1918 do czerwca 1919 roku był wraz z innymi jezuitami internowany w Kołomyi jako zakładnik polityczny Ukraińców. W roku 1919/1920 odbył pierwszy rok studiów teologicznych w Kolegium w Starej Wsi, mając za profesorów m. in. J. Rostworowskiego, M. Skibniewskiego i W. Szmyda. Pozostałe trzy lata teologii (1920-1923) ukończył w Instytucie Teologicznym jezuitów francuskich w Hastings w Anglii, gdzie te dnia 24 VIII 1922 roku przyjął wicecenzurę kapłańską z ręką bpa Piotra Amigo z Londynu. Pod koniec czwartego roku studiów zdał z wynikiem bardzo dobrym (*summa cum laude*) dwugodzinny egzamin z całości teologii i filozofii, w następstwie czego - zgodnie z ówczesnym ustawodawstwem - Uniwersytet Gregoriański w Rzymie wystawił mu później dwa dyplomy doktorskie: z teologii i z filozofii (1927).

Tymczasem prowincjał polski Stanisław Sopuch odwołał go do kraju i powierzył mu obowiązki wykładowcy psychologii racjonalnej oraz prefekta biblioteki w Instytucie Filozoficznym polskich jezuitów, przeniesionym prowizorycznie z Krakowa do Nowego Sącza (1923/1924). W tym okresie ks. Siwek przygotował i wydał pierwsze swoje artykuły.

W latach 1924-1926 Siwek odbył w Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie tzw. *Cursus Magisterii*, przeznaczony dla przyszłych wykładowców wyższych uczelni, który po zaliczeniu kursów, przedstawieniu rozprawy naukowej i zdaniu wymaganych egzaminów ukończył stopniem naukowym *Magister aggregatus*. Był to wówczas rodzaj dzisiejszej habilitacji. Na kursie tym wykładano wtedy wielu wybitnych naukowców: F. Pelster, P. Hoenen, M. de la Taille, P. Geny, P. Lehmann. Siwek przygotował rozprawę pt. *Problema psychophysicum in Spinozae systemate*, której obrona odbyła się dnia 26 VI 1926 roku.

Następnie dwa lata spędził na studiach w Instytucie Psychologii Paryskiej Sorbony, w sekcji psychologii ogólnej, a także uczęszczał na niektóre wykłady w College de France (m. in. prof. P. Janet). W tym czasie rozpoczął przygotowania mające na celu uzyskanie francuskiego doktoratu państwowego.

W roku 1928/1929 odbył w Paray-le-Monial koło Lyonu pod kierunkiem ks. A. Bulot tzw. trzeci probacj, czyli roczne studium prawa zakonnego i duchowości ignacjanckiej. Z konferencji apologetycznych, jakie w tym okresie od czasu do czasu głosił w Paryżu dla inteligencji polskiego pochodzenia, powstała książka pt. *W pogoni za nieskończonością*.

Od roku 1929 Siwek wykładał psychologii racjonalnej i do wiadomości w Instytucie Filozoficznym Jezuitów w Krakowie przy ul. Kopernika 26. Wraz z nim filozofii wykładali wówczas m. in. E. Chomrański, F. Kwiatkowski i J. Chechelski. Obok wykładów Siwek prowadził intensywne prace

naukow i pisarsk . Jej wynikiem była m. in. ksi ka o Konnersreuth, która wywołała du e zainteresowanie w społecze stwie i polemik z arcybisku- pem J. Teodorowiczem. W tym okresie, dnia 2 II 1930 r., zło ył w ko cieie Naj wi tszego Serca Jezusowego w Krakowie uroczyst profesj zakonn , a dnia 16 VII tego samego roku uzyskał pa stwowy doktorat francuski w Uniwersytecie w Clermont-Ferrand, przedstawiaj c dwie ksi ki: *La psychophysique humaine d'après Aristote* oraz *L'âme et le corps d'après Spinoza*, które ukazały si drukiem w tym wła nie roku.

W 1931 roku uzyskał nominacj na profesora nadzwyczajnego filozofii w Uniwersytecie im. Stefana Batorego w Wilnie, ale Generał zakonu Włodzimierz Ledóchowski wezwał go do Rzymu na profesora filozofii w Uniwerstytecie Gregoria skim. Od roku 1931 Siwek wykładał tam psychologi metafizyczn (filozoficzn), a pó niej tak e psychologi do wiadczaln i prowadził kursy specjalne dla doktorantów. Ju w roku 1932 ukazało si pierwsze wydanie jego ksi ki *Psychologia metaphysica*, która zyskała du popularno w uczelniach katolickich. Na wielu z nich była oficjalnym pod- r cznikiem przez długie lata i doczekała si siedmiu wyda .

W 1938 roku otrzymał zaproszenie do obj cia katedry filozofii w Uniwer- sytecie Jagiello skim i katedry psychologii w Uniwersytecie Warszawskim. Ofert tych jednak nie przyj ł ze wzgl du na posiadane ju zaanga owanie na uczelni o charakterze mi dzynarodowym.

W latach 1937-1939, jako znawca filozofii, był współwydawc czasopi- sma "Rivista di storia del pensiero economico" (Padwa).

W sierpniu 1939 roku w celu unikni cia aresztowa i represji we Wło- szech, które były zwi zane z Niemcami sojuszem, na polecenie generała Ledóchowskiego Siwek wraz z innymi jezuitami wrócił do Polski i zatrzy- mał si we Lwowie. Wkrótce jednak przez Rumuni i Jugosławi wyjechał znowu do Rzymu i w listopadzie tego roku rozpocz ł - w warunkach wojen- nych - wykłady w Uniwersytecie Gregoria skim.

Ze wzgl du na niebezpiecze stwo, gro ce mu ze strony Niemców ja- ko Polakowi zaanga owanemu w działalno patriotyczn , opu cił Rzym w czerwcu 1940 roku i przez Szwajcari , Francj i Hiszpani udał si do Portugalii, sk d w lecie wyjechał do Brazylii i od wrze nia 1940 roku prze- bywał w Rio de Janeiro, gdzie wkrótce nawi zał współprac z ró nymi in- stytucjami naukowymi, a zwłaszcza z *Centro Dom Vital*. Głównym jednak zaj ciem Siwka w tym czasie (1941-1946) były wykłady na Wydziale Filo- zoficznym w Rio de Janeiro, w uczelni zwanej Fuculdades Católica (filozo- fia i prawo), która kilka lat pó niej uzyskała status i tytuł uniwersytetu katolickiego. Wykładał tam w j zyku francuskim cał metafizyk (ontologia, psychologia, kosmologia, teologia naturalna) oraz psychologi do wiad- czaln . Obok pracy naukowej rozwijał intensywn działalno duszpaster-

sk (kazania) i patriotyczn (konferencje, odczyty) w ród Polaków. Był m. in. współzałem i redaktorem dodatku do miesi cznika "A Ordem" pt. "O Pensamento da Polonia Católica", który ukazywał si od grudnia 1943 do sierpnia 1945 roku (17 numerów).

W 1945 roku Siwek zaczą ł przygotowania do wyjazdu do Stanów Zjednoczonych. Skłaniały go do tego: brak wystarczaj ce go wyposa enia bibliotek w prace naukowe, trudno ci udziału w yciu rodowiska naukowego (według miejscowych zwyczajów ksi dz nie mógł si pokaza na ulicy po zachodzie sła ca, gdy tymczasem odczyty, zebrania itp. odbywały si najcz cie j wła nie wieczorem), przeci enie prac pozanaukow , niewystarczaj ca do swobodnego prowadzenia wykładów znajomo j zyka portugalskiego (stopniowo malała znajomo j zyka francuskiego w ród studentów), a wreszcie wzgl dy zdrowotne (upalny klimat). Dnia 4 III 1946 roku Siwek opu cił Rio de Janeiro, udaj c si do Nowego Jorku, dok d Uniwersytet Fordham zaprosił go na stanowisko Research Professor.

W rzeczywistoci jednak został profesorem zwyczajnym z obowi zkiem prowadzenia normalnych zaj dydaktycznych, które rozpocz ł 2 X 1946 r., wykładaj c w j zyku angielskim inne przedmioty ni w Rio de Janeiro, bo historii filozofii staro ytniej, zwłaszcza Arystotelesa, oraz problem zła. Wykłady te prowadził do roku 1949.

Tymczasem w Polsce po mierci ks. Konstantego Michalskiego Rada Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiello skiego w Krakowie na posiedzeniu w dniu 1 VII 1948 r. postanowiła jednomy lnie umie ci nazwisko ks. Siwka na pierwszym miejscu na li cie kandydatów do katedry filozofii chrze cija skiej. Jednak e na posiedzeniu Senatu Akademickiego w dniu 1 I 1949 roku delegat Ministerstwa o wiadczył, e obecnie Ministerstwo nie mianuje ju kandydatów przebywaj cych za granic i w ten sposób zaanga owanie go w Krakowie nie doszło do skutku³.

Od 1949 do 1963 roku Siwek był Research Professor of Philosophy Uniwersytetu Fordham, co zwalniało go z zaj dydaktycznych i pozwalało w wi kszym zakresie na prowadzenie pracy badawczej i pisarskiej. W pewnej mierze po wi cał si tak e pracy duszpasterskiej, przede wszystkim w ród Polonii. Od lata 1958 do wrze nia 1960 roku przebywał na kapelaniach u sióstr zakonnych w ró nych miejscowociach w okolicach Pary a, kontynuuj c prac naukow i pisarsk .

Dnia 22 IX 1960 r. przybył ponownie do Rzymu i zamieszkał w Kolegium Jezuitów przy ko cie Imienia Jezus (del Gesu). Obok pracy naukowej wygłaszał odczyty (m. in. w Instytucie Studiów Ko cielnych, zało onym przez ks. Eugeniusza Reczka SJ), prowadził skupienia dla Polonii (dla

³ Kopie odno nych dokumentów znajduj si w Archiwum Jezuitów w Krakowie, Mały Rynek 8.

wieckich i duchownych), pracował sporadycznie w Radio Watykańskim. Wkrótce po przybyciu do Rzymu (1960) objął katedrę filozofii w Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie, gdzie wykładał na przemian filozofię Arystotelesa, filozofię Spinozy, metody terapeutyczne i freudyzm. Przez krótki czas (1961/1962) prowadził także wykłady z psychologii racjonalnej w Filii Uniwersytetu Loyola (Chicago) w Rzymie.

W latach sześćdziesiątych pracował głównie nad traktatami Arystotelesa: *De anima* oraz *Parva naturalia*.

W roku 1968 przeniósł się do Collegio Bellarmino (Kolegium im. Roberta Bellarmina; via del Seminario 120). W tym okresie nawiązał współpracę z Polską Akademią Nauk i na jej zamówienie przygotowywał przekłady i opracowania niektórych traktatów Arystotelesa do serii „Biblioteka Klasyków Filozofii”.

W październiku 1972 roku przebywał miesiąc w Polsce, którą opuścił przed 41 laty. Podczas swego pobytu przekazał Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie zbiór wariantów (ponad 8000 stron) tekstu greckiego dzieł Arystotelesa *De anima* i *Parva naturalia*, zebranych w toku prac nad wydaniem tych dzieł. W Polsce wygłosił te kilka odczytów w różnych środowiskach i odwiedził rodzinę.

Pracę dydaktyczną na Lateranum ks. Siwek zakończył w 1975 roku, gdy miał 82 lata. Odtąd zajmował się wyłącznie pracą badawczą i pisarską, przede wszystkim tłumacząc na język polski i opracowując niektóre traktaty Arystotelesa, a także dialogi Platona.

Ks. Paweł Siwek zmarł dnia 23 V 1986 roku w Rzymie w Collegio Bellarmino po kilku miesiącach choroby. Pogrzeb odbył się następnego dnia, tj. w sobotę 24 V. Mszy pogrzebowej w kościele w. Ignacego przewodniczył ks. Dominik Maruca, rektor Kolegium. Koncelebrowało ok. 80 księży, głównie mieszkańców Kolegium. Kazanie w języku włoskim wygłosił ks. Antoni Mruk SJ. W pogrzebie wzięł udział ks. Andrzej Koprowski SJ, Asystent Generała Jezuitów dla krajów Europy Wschodniej. Ks. Paweł Siwek został pochowany na rzymskim cmentarzu Campo Verano w grobowcu jezuitów.

IV . DZIEDZINY DZIAŁALNO CI I POGŁ DY. Praca dydaktyczna i naukowo-pisarska była głównymi dziedzinami działalności ks. Siwki w ciągu jego długiego życia. Dzięki wybitnym zdolnościom i niezwykle pracowitości jej wynikiem jest imponujący: 40 księzek, ok. 200 artykułów i mnóstwo recenzji. I chociaż niektóre pozycje księżkowe stanowiły przeróbki lub adaptacje na inny język pozycji już wcześniej wydanej w innym języku, to nawet biorąc to pod uwagę ich liczba jest rzeczywiście niezwykła.

Przedmiotem jego szczególnego zainteresowania były trzy dziedziny: psychologia filozoficzna, której poświęcił wiele artykułów, a zwłaszcza obszernie dzieło pt. *Psychologia metaphysica*, dalej psychologia do wiadczenia wraz z parapsychologią oraz filozofia Arystotelesa i Spinozy. Oba ostatnim dziedzinom poświęcił po kilka księzek.

Seri swych księzek rozpoczął Siwek w roku 1930, kiedy to ukazały się trzy pierwsze jego księgi. Praca *W pogoni za nieskończonością* zawiera konferencje filozoficzno-religijne wygłoszone w roku 1929 w Paryżu dla inteligencji katolickiej pochodzenia polskiego. Pozostałe dwie księgi wydane tego samego roku: *La psychophysique humaine d'après Aristote* oraz *L'âme et le corps d'après Spinoza*, będące rozprawami wymaganymi do uzyskania państwowego doktoratu francuskiego na Uniwersytecie w Clermont-Ferrand, zajmują się tymczasem dyskutowanym zagadnieniem stosunku zachodzącego między dziedzinami duchowymi i materialnymi w człowieku.

Do Arystotelesa Siwek wraca także jeszcze wielokrotnie, podobnie jak i do Spinozy. Kilka lat później opublikował książkę: *Spinoza et le panthéisme religieux* (Paris 1937), której drugie, rozszerzone wydanie ukazało się w roku 1950, a potem *Au coeur du spinozisme* (Paris 1952). Jest to wykład i krytyka podstawowych twierdzeń systemu filozoficznego Spinozy (wolno woli, celowość w naturze, istnienie Boga itp.).

W roku następnym ukazała się książka ks. Siwki z innej dziedziny: *Konnersreuth w świetle nauki i religii* (Kraków 1931). Jest to studium na temat niezwykłych zjawisk znanej stygmatyczki Teresy Neumann z Bawarii (1898-1962). Autor wykazuje w nim, że z wyjątkiem jedynie postu (Teresa przez długie lata miała się obchodzić bez wszelkiego jedzenia i picia) wszystkie inne zjawiska nadzwyczajne występujące u niej dają się wyjaśnić siłami naturalnymi. Sprawa postu zresztą nie była z całą pewnością doświadczona. W konkluzji więc Siwek wyraził zdanie, by Teresa umieszczona w klinice celem stwierdzenia autentyczności jej postu. To samo zdanie wyraził episkopat bawarski, a także w tym Oficjum. Rodzina Teresy jednak nie zgodziła się na te badania. Książka wywołała duże zainteresowanie w społeczeństwie i polemikę z arcybiskupem J. Teodorowiczem, który opowiadał się za nadprzyrodzonym charakterem zjawisk występujących u Teresy.

Do sprawy Konnersreuth wrócił Siwek dwa lata później, wydając studium psychologiczne pt. *Metody badania zjawisk nadprzyrodzonych. Problem Konnersreuth* (Kraków 1933), a po wojnie ogłosił jego adaptację francuską (*Une stigmatisée de nos jours*. Paris 1950) i angielską (*The Riddle of Konnersreuth*. Milwaukee 1953 oraz Dublin 1954).

Kontynuacją poprzednich badań ks. Siwka nad Arystotelesem stanowiła księga: *Aristotelis De anima libri tres graece et latine* (Roma 1933). Zawiera ona tekst grecki i przekład łaciński Arystotelesowskiego traktatu *O duszy*. W następnych latach Siwek poświęcił temu traktatowi wiele uwagi, badając 65 najstarszych jego rękopisów i zbierając warianty oraz ustalając tekst ostateczny do wydania krytycznego: *Aristotelis De anima graece et latine* (Roma 1965), oraz wydając rozprawę pt. *Le "De anima" d'Aristote dans les manuscrits grecs* (Città del Vaticano 1965), referując wyniki badań nad rękopisami. Dwa lata wcześniej Siwek przygotował także wydanie krytyczne drobnych pism przyrodniczych Stagiryty: *Aristotelis Parva naturalia* (Roma 1963) oraz rozprawę na temat odnośnych rękopisów. Odkoścał także dziesięć tych ksiąg. Siwek pracował na zlecenie Polskiej Akademii Nauk nad przekładami i opracowaniami niektórych traktatów Arystotelesa dla serii „Biblioteka Klasyków Filozofii”. W tej serii ukazało 7 tomów.

Wyrazem jeszcze innych zainteresowań ks. Siwka w okresie międzywojennym jest księga pt. *W drówka dusz. Reinkarnacyjne utopie* (Warszawa 1937). Omawia w niej z psychologicznego i religijno-moralnego punktu widzenia dawny problem metempsychozy, według której dusza przechodzi z jednego ciała w inne. Problem ten pod nazwą reinkarnacji budził wówczas w społeczeństwie znaczne zainteresowanie i stał się podstawą dla niektórych modnych wówczas systemów religijnych (teozofii, spirytyzmu itp.). Znacznie zmieniona wersja tej książki ukazała się w Brazylii w języku francuskim pt. *La réincarnation des esprits* (Rio de Janeiro 1942). Ukazała się również jej wersja portugalska i hiszpańska.

Ciągle aktualny problem zła był również przedmiotem szczególnego zainteresowania ks. Siwka, który poświęcił mu książkę *Le problème du mal* (Rio de Janeiro 1942), zawierającą tekst konferencji wygłoszonych w *Centro Dom Vital* w Rio de Janeiro w r. 1940. Praca ta wyszła również w języku hiszpańskim i angielskim (wersja skrócona i zmieniona).

Wydane w Poznaniu w 1960 r. i po raz drugi w Londynie w 1965 r. *Wieczory paryskie* zawierają studium porównawcze siedmiu wielkich religii wiata i pięciu modnych wiar (astrologia, spirytyzm, Christian Science, wiadkowie Jehowy, teozofia) w świetle filozofii i psychologii religii. Druga z tych książek ukazała się także po włosku i po hiszpańsku.

Siwek jest także autorem uniwersyteckiego podręcznika psychologii doświadczalnej. Pierwsza wersja ukazała się w języku portugalskim (*Psicologia experimental*. Rio de Janeiro 1949) i zawierała wykłady autora wygłoszone w Uniwersytecie Katolickim w Rio de Janeiro. Wśród omawianych problemów znajdują się także: grafologia i parapsychologia, od których wówczas odęgnywała się oficjalna psychologia. Dziesięć lat później ukazała się angielska wersja książki (New York 1959), gdzie znacznej zmianie

uległo uj cie omawianych zagadnie , wiele z nich rozwini to i zwrócono wi ksz uwag na dane laboratoryjne. Ukazała si tak e łąci ska wersja tego podr cznika (Torino 1958), akcentuj ca szczególnie te problemy, które dla przyszłych kapłanów mogły mie wi ksz znaczenie.

Z publikacji ksi kowych trzeba jeszcze odnotowa *Ewolucjonizm w wietle nauki* (Londyn 1973), w której wykazuje, e wysuwane za ewolucjonizmem argumenty nie s dostateczne, wskutek czego jest on jedynie teori , a tak e monografi *La conscience du libre arbitre* (Rome 1976), której przedmiotem jest wiadomo wolno ci ludzkiej. Praca ta stanowi uwie czenie wielu dawniejszych przemyle i publikacji ks. Siwka na ten temat.

Siwek brał zawsze czynny udział w mi dzynarodowym yciu filozoficznym: uczestniczył niemal we wszystkich wa niejszych kongresach i zjazdach filozoficznych, na których zwykle wygłaszał odczyty. Nale ał te do wielu organizacji i towarzystw filozoficznych krajowych i mi dzynarodowych (kilkana cie z nich wymienia PSB).

Warto wreszcie doda , e wykłady prowadził a w pi ciu j zykach: polskim, łąci skim, francuskim (Rio de Janeiro), angielskim (New York) i wło skim (Rzym).

Niemal całe swe twórcze ycie ks. Siwek sp dził poza Polsk . Działalno naukowa Polaka za granic jest o wiele trudniejsza ni przedstawiciele wielu innych narodowo ci. Pomijaj c ju utrudnienia finansowe wynikaj ce z niemo liwo ci otrzymania w tym wzgl dzie pomocy z kraju, du trudno stanowiła niemo no prowadzenia wykładów i publikowania prac naukowych w j zyku ojczystym. Anglicy, Francuzi i Niemcy prowadz wykłady i publikuj swe prace naukowe w j zyku ojczystym. J zyk polski - jak wiadomo - nie jest j zykiem mi dzynarodowym i Polak, który wyjdzie na aren mi dzynarodow , nie mo e wykłada i wydawa prac naukowych po polsku, je li chce, by jego osi gni cia były znane i uwzgl dniane przez innych. Musi wi c opanowa na tyle który z j zyków uznanych za mi dzynarodowe, by móc w tym j zyku wykłada i pisa , co wymaga wiele dodatkowego trudu i energii, albo (pomijaj c wykłady, odczyty itp.) pisa po polsku i stara si o przekład na j zyki obce, co znowu poci ga za sob posiadanie znacznych funduszków na te cele, o które pracownikowi naukowemu wcale niełatwo - by nie wspomina o trudno ciach w znalezieniu odpowiednich tłumaczy z j zyka polskiego na j zyki obce.

Przezwyცი enie wszystkich tych trudno ci przez ks. Siwka i prowadzenie wykładów i wydawanie prac w j zykach obcych daje dobre wiadectwo jego uzdolnieniom teoretycznym, a tak e - w du ym stopniu - praktycznym i organizacyjnym.

Ks Siwek wykładał zawsze na katolickich uczelniach kościelnych. Sprawy nauczania normowały wówczas przede wszystkim przepisy Konstytucji Apostolskiej *Deus scientiarum Dominus*, wydanej w 1931 r. przez papieża Piusa XI, oraz dodane do niej *Ordinationes* Rzymskiej Kongregacji do Spraw Seminarium i Uniwersytetów. Przepisy te były dosyć szczegółowe, przy czym została niejednokrotnie podkreślona zasada prawowiemności w nauczaniu.

Uczelnie, w których wykładał Siwek, były - z wyjątkiem Rio de Janeiro - uczelniami jezuickimi i jako takie poza normami ogólnokościelnymi kierowały się nadto przepisami właściwymi dla zakonu, w szczególności przepisami jezuickiej *Ratio studiorum*. Oprócz tego istniały statuty i normy dotyczące poszczególnych uczelni.

Wszystkie te przepisy dookładnie określały, co i jak należało wykładać. Na inicjatywę wykładowcy nie pozostawiało wiele miejsca.

Należy także uwiadomić sobie inne jeszcze okoliczności, nie sprzyjające oryginalnej twórczości. Troska o prawowiemność i ortodoksja była w niektórych środowiskach kościelnych przesadna. W nowych sformułowaniach łatwo dopatrywano się braku prawowiemności i nowinkarstwa. Podejrzanie o brak ortodoksji groziło utratą katedry. I rzeczywiście zdarzały się przypadki pozbawienia katedry tych, którzy głosili poglądy odmienne od przyjętych i obowiązujących w określonym czasie, a czasem tylko te same poglądy głosili trochę inaczej. Jednym ze skutków takiego podejścia do nowości w dziedzinie filozofii i teologii było zamierzone unikanie czegokolwiek nowego w tych dziedzinach i głoszenie jedynie utartych i bezpiecznych poglądów. Nowe sformułowania - bez zmiany istotnej treści - mogły się pojawiać jedynie w zagadnieniach dalszoplanowych, bez większego znaczenia i bez daleko idących konsekwencji.

W tym wietle bardziej zrozumiałe staje się to, że nie ma u ks. Siwki nowatorskich poglądów w zagadnieniach podstawowych. Ale równocześnie istnieje wiele własnych jego poglądów w sprawach dalszoplanowych, mniej narażonych na krytykę. Te własne, oryginalne poglądy znalazły wyraz w niektórych jego artykułach, a w formie bardziej systematycznej - w kolejnych wydaniach jego *Psychologii metafizycznej*, zwłaszcza w partiach uzupełniających (*scholia*), m. in. na temat instynktu, na co zwrócił uwagę np. Lech Kaczmarek w swym *Zarysie psychologii neotomistycznej* (Poznań 1958, s. 183), wiadomości wolności woli oraz w pracach z zakresu psychologii do wiadczalnej, w szczególności na temat zjawisk parapsychicznych. Oryginalność ta przejawia się w krytyce niektórych poglądów innych pisarzy. Omawiając je, dodaje wiele osobistych, oryginalnych uwag i poprawek.

Ks. Siwek w swych poglądach filozoficznych był tomistą, ale tomistą umiarkowanym. Swój tomizm określał jako tomizm krytyczny, w przeciwieństwie do tomizmu naiwnego. Dał temu wyraz do wcześnie, bo już w roku 1925 w sprawozdaniu z Międzynarodowego Kongresu Tomistycznego w Rzymie.

Tomizm krytyczny w rozumieniu Siwka stara się wnikać w ducha Tomasza z Akwinu i w tym duchu prowadzi dalej jego dzieło, rozwijając je i doskonaląc. Tomizm naiwny natomiast uważa, że Tomasz stworzył dzieło doskonałe, które nie wymaga już dalszego ulepszania. Ks. Siwek pisał na ten temat: „Jeśli tomizm ma uczy na [...] wielkie przyszło, to musi przejść na wskroś duchem św. Tomasza, duchem miłości prawdy, duchem bezpartyjnym i szerokim, musi być tomizmem krytycznym” („Przebieg Powszechny”, 42: 1925, t. 167, s. 161).

Jako metafizyk Siwek był otwarty na psychologię do wiadomości, co wówczas nie było zjawiskiem czy stykiem. Usiłował więc za empirię z filozofii w czasach, gdy wielu tomistów o tym nie pamiętało uważać, że do wiadomości potocznej wystarczy. Była to więc próba przerzucenia pomostu między filozofią a poglądami bionymi do wiadomości.

Na szczególne uznanie zasługują te prace edytorskie Siwka nad traktatami Arystotelesa, w tym także przekłady na język polski.

Znaczna wreszcie jego działalność pisarskiej, należąca do gatunku szeroko pojętej popularyzacji, tak bardzo obfita i wielojęzyczna, utrzymana na wysokim poziomie sprawia, że jego zasługi w budzeniu zainteresowania filozofii i w uczeniu krytycznego myślenia są bardzo znaczne.

Streszczenie

Ks. Paweł Siwek należy do wybitnych filozofów i psychologów polskich. Działał głównie poza Polską i zdobył znaczny rozgłos.

Siwek urodził się 21 I 1893 roku w Trojanowicach koło Krakowa. Do zakonu Jezuitów wstąpił w 1908 roku, wieniał kapłańskie przyjął w 1922 roku w Anglii. Studiował w Polsce, w Anglii, Rzymie i Paryżu. Był profesorem Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie (1931-1939), Uniwersytetu Katolickiego w Rio de Janeiro w Brazylii (1941-1946), Uniwersytetu Fordham w Nowym Jorku (1946-1960), a wreszcie Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie (1960-1975). Zmarł 23 V 1986 r. w Rzymie i spoczywa na cmentarzu Campo Verano.

Siwek jest autorem 40 księzek w 7 językach, ok. 200 rozpraw i artykułów oraz mnóstwa recenzji, głównie z zakresu filozofii i psychologii, które opublikował w różnych czasopiśmiech w kraju i za granicą. Nadto przełożył na

j zyk polski 8 traktatów Arystotelesa i 4 dialogi Platona (wszystkie wraz z opracowaniami).

Jako filozof Siwek był neotomist , ale - jak mawiał - „krytycznym”. Cz - sto nawi zywał do psychologii empirycznej, a na temat instynktu, wiadomo ci wolno ci oraz zjawisk parapsychicznych miał własne, oryginalne pogl dy.

Résumé

Le Père Paul Siwek SJ est un des plus éminents philosophes et psychologues polonais. Il a travaillé dans différents pays et s'est acquis une estime et une célébrité internationales.

Paweł [Paul] SIWEK naquit le 21 janvier 1893 à Trojanowice près de Cracovie. Il entra dans la Compagnie de Jésus en 1908. Dans les années 1913-1916, il fit ses études de philosophie à Cracovie, puis - à cause de la guerre mondiale - à Gräfenberg en Silésie d'Opava (aujourd'hui Jeseník en Bohème) et à Nowy S cz. En 1919, il commença ses études de théologie à Stara Wie , mais il fit les trois ans suivants à Ore Place, Hastings, en Angleterre, au Collège des Jésuites français (1920-1923), où le 24 août 1922 il reçut l'ordination sacerdotale.

En 1923/1924, Siwek enseigna la psychologie rationnelle à l'Institut de Philosophie des Jésuites polonais à Nowy S cz. De 1924 à 1926, il suit le *Cursus Magisterii* à l'Université Grégorienne de Rome où il présente sa dissertation *Problema psychophysicum in Spinozae systemate* et obtient le grade de "Magister aggregatus". Pendant deux ans de suite, il fréquente les cours de l'Institut de Psychologie de la Sorbonne.

Ensuite, Siwek enseigna la psychologie rationnelle et expérimentale à l'Institut de Philosophie des Jésuites à Cracovie (1929-1931). En 1930, il obtint le doctorat d'Etat à l'Université de Clermont-Ferrand, en présentant deux ouvrages: *La psychophysiques humaine d'après Aristote* et *L'âme et le corps d'après Spinoza*.

De 1931 à 1939, il enseigne à l'Université Grégorienne à Rome: la psychologie métaphysique (rationnelle), plus tard aussi la psychologie expérimentale, et dirige des cours spéciaux pour des futurs docteurs en philosophie. C'est en 1932 que parut la première de sept éditions de sa *Psychologia metaphysica*, manuel utilisé en plusieurs établissements ecclésiastiques pendant des années.

De 1940 à 1946, à cause de la deuxième guerre mondiale, Siwek séjourna au Brésil et enseigna (à partir de 1941) la philosophie (la métaphysique et la psychologie expérimentale) aux Faculdades Católicas à Rio de Janeiro. Pendant trois ans successifs (1946-1949), il enseigna l'histoire de la philo-

sophie antique et d'autres questions de philosophie à l'Université Fordham à New York. Puis, il fut nommé *Reaserch Professor of Philosophy* à la même Université et put continuer ses travaux de recherche aussi à l'étranger, par exemple en France de 1958 à 1960.

En 1960, il revint à Rome et enseigna la philosophie à l'Université de La-tran. En 1968, il prend contact avec l'Académie Polonaise des Sciences pour laquelle il prépare la traduction et l'édition de plusieurs traités d'Aristote. Il cessa d'enseigner en 1975 à l'âge de 82 ans. Il s'adonne ensuite surtout au travail d'écrivain et d'éditeur. Siwek mourut le 23 mai 1986 à Rome et fut entené au cimetière romain Campo Verano.

Les travaux de professeur, de chercheur, d'écrivain et d'éditeur - voilà les domaines principaux de l'activité du Père Siwek. Les fruits en sont imposants: 40 livres, près de 200 articles et beaucoup de comptes-rendus, concernant surtout la philosophie et la psychologie. Trois disciplines furent l'objet de son intérêt spécial: psychologie philosophique, psychologie expérimentale et la philosophie d'Aristote et de Spinoza. Chargé par l'Académie Polonaise des Sciences, il a en outre traduit en polonais et préparé l'édition de plusieurs traités d'Aristote. Dans les dernières années de sa vie, il s'occu-pait de Platon; il a traduit en polonais certains de ses écrits.

Dans la philosophie, surtout dans la psychologie philosophique (*psychologia metaphysica*), Siwek représentait en général le courant néothomiste (le thomisme modéré, "le thomisme critique" - comme il l'exprimait), mais il tenait souvent compte de la psychologie expérimentale, il se servait d'elle et utilisait maintes de ses acquisitions. Il s'efforçait de bâtir des ponts entre ces deux disciplines.

Son originalité se manifeste surtout dans certaines questions d'instinct, de conscience de la liberté et - dans la psychologie expérimentale - dans des questions parapsychiques.

A souligner sont également ses mérites dans le domaine des éditions critiques et traductions latines de certains traités d'Aristote. Les fruits en sont surtout: *Aristotelis "Parva naturalia", graece te latine* (Roma 1963), *Aristo-telis tractatus "De anima", graece et latine* (Roma 1965).